

Globalizáció – anyanyelv – nemzeti tudat

A magyar orvosi nyelv című szakkollégiumon elhangzott előadás

írott, rövidített változata

1. Elismerem, nem valami elegáns dolog egy olyan szemináriumon, amelynek az orvosi nyelv, tehát nagyon is jól körülhatárolható dolog a tárgya, olyan általános kérdéssel foglalkozni, amit, illetőleg amelyet az én előadásom ígér: *globalizáció és anyanyelv*, illetőleg *anyanyelv és nemzeti tudat*.

Nem elegáns, de megkerülhetetlen, elengedhetetlen. Ezért vállalkoztam rá én, a nyelvész, ezenkívül pedig azért is, mert – az orvostudományhoz csak vajmi keveset értő laikus lévén – e szemeszter egyik meghívott előadójaként másban nem is igen tudnék használni az itt összegyűlt hallgatónak, holott a kitűzött téma rendkívül fontos, a cél pedig igen nemes. Hogy mennyire az, annak érzékeltetésére, úgy vélem, már az is bőségesen elég, ha idézem *Bősze Péter* professzornak, a tantárgy megálmodójának és életre hívójának azt a pár sorát, amely a bő három éve ugyancsak általa kezdeményezett, *Betű- és szóvetés a magyar orvosi irodalomban* című tudományos konferencia előzetes meghívójának hátoldalán olvasható:

„Ma az orvosi irodalom és szakma nemzetközi nyelve az angol. Ez teljesen helyénvaló, mert kell egy közös nyelv a nemzetközi érintkezésben és kapcsolattartásban. A fogalmak pontos körülhatárolása is elengedhetetlen, és erre komoly nemzetközi erőfeszítések történtek. Téves lenne minden országnak saját meghatározásokat megfogalmazni, áttekinthetlenné tenné a helyzetet, és nagyon sokat ártana. A közös nyelv és a közös értelmezés a határok nélküli kutatás és orvosi gyakorlat elengedhetetlen része. Ez azonban semmilyen körülmények között nem vezethet a hazai nyelv elsorvasztásához. A ma orvosának felelőssége a magyar nyelv megőrzése, művelése, amely csak a magyar kifejezések használatával érhető el. Feladatunk, hogy a nemzetközi elnevezések magyar megfelelőit megtaláljuk, és azokat egységesen értelmezve használjuk. Hiszem, hogy a nemzetek csak gyökereik megőrzésével őrizhetik meg a globalizáció által fenyegetett önazonosságukat.”

2. Nem idézem tovább, mert ezzel máris itt vagyunk választott témánál, a globalizációnál, ill. a globalizáció által fenyegetett önazonoságnál. Mit is jelent általában, illetve ránk nézve ez a globalizáció? Kezdem azzal, hogy néhány éve hozzám is eljutott a több évtizeden át külföldön, Dél-Amerikában, Kelet-Afrikában, majd Londonban élő s ott dolgozó, nyugdíjas kora elérése után pedig Debrecenbe hazatérő *Molnos Angélnak* Magyarító könyvecske című munkája, már a harmadik kiadás. Abban a *globalizáció* szó már eleve áthúzza szerepel, s magyarításául ezek olvashatók helyette: *egyetemesítés, egyetemesülés, világegyesítés, világgyarmatosítás*. A könyv szerzője, aki kitűnő pszichológus – pardon: kísérleti lélekelemző, aki egyúttal létrehozója a lélektani szaknyelv megalapításáért elnevezésű alapítványnak – ebben a magyarító könyvecskéjében hadat üzen minden érezhetően idegen szónak, tehát annak is, amely már-már közhasználatú, mint pl. *adjunktus* (= *első tanársegéd*), *akadémia* (= *tudományos társaság*), *akt* (= *meztelen emberi testet ábrázoló szobor, festmény fénykép vagy rajz*), *angyal* (= *jó lélek, jótét lélek, tündér*) stb., valamennyit át is húzva a szótárban, jelezve, hogy még vagylagosan se használjuk ezeket, tehát nyilvánvalóan túloz. De amiket a *globalizáció*-ra és a *globalizmus*-ra ajánl, az kétségtelenül mind szemléletes, kifejező.

3. Kérem, ne értsenek félre! Én nem akarom megfűzni a globalizációt – sem a szót, sem azt, amit jelent –, hanem magam is azt hirdetem, hogy együtt kell élnünk vele. Már most is ezt tesszük, hiszen tavaly májustól kezdve immár az Európai Unió tagjai vagyunk, ennek az európai uniós tagságnak minden előnyével és hátrányával együtt. Ha fenn akarunk maradni mint magyar nemzet, el kell fogadnunk a globalizációnak mindazokat a velejáróit, amelyek a gazdasági élet korszerűsítésével együtt járnak, ahhoz szükségesek. Elengedhetetlen az idegen nyelvek, legfőképpen az angol nyelv magas fokú ismerete, s csaknem ugyanolyan mértékben elengedhetetlen a számítógépes kultúrában, illetve az internet világában való nagyfokú jártasság. Ez a kettő többé-kevésbé már azért is összefügg, mert az angol nyelv jelenléte az utóbbiban is szembeszökő. Már maga a számítógép térhódítása is az idegen nyelvek, elsősorban az angol nyelv szerepét állította előtérbe, mivel a technikai kifejezések (akár a »hardware«-rel, akár a »software«-rel kapcsolatos technológiai műszavak) túlnyomó többsége az eredeti angol formában honosodott meg. Az internet, illetve a számítógépen keresztül folyó e-mailezés még hangsúlyosabbá tette e nyelvi mozzanatot. A lényeg tehát az, hogy a globalizáció elengedhetetlen, a vele való szembehelyezkedés igen káros következményekkel járna.

Csakhogy a globalizációnak, a világegyetemesítésnek vannak veszélyei is, s ezeket, ha mód van rá, ki kell védenünk. Én két fő veszélyt látok, s mindkettőről szólok, de már most jelezem, hogy ránk, magyarokra a kettő közül csak az egyik számít valódi veszélynek.

4. Azzal kezdem, amelyik bennünket kevésbé – sőt egyáltalán nem – érint, sok más népet azonban nagyon is. Évtizedek óta tudjuk, hogy amióta az egységesítő folyamatok felerősödtek a globalizáció következtében, azóta a nyelvek száma már nemhogy nem nő, mint tette 500 vagy 1000 évvel ezelőtt, hanem nagyjából az ipari forradalom, a gyár-ipar kialakulása, tehát a 19. század eleje óta már csökken, s ez a csökkenés a technika hatalmas arányú fejlődésével párhuzamosan egyre nagyobb ütemű, egyre drasztikusabb. Ma 6 700 nyelvet tartunk nyilván, de e nyelvek közül legalább ötezer már halódik, s a kutatók szerint századunk végére nagy részük el is tűnik a nyelvek palettájáról. A *Fodor István* szerkesztette hatalmas könyv a nyelvekről (*A világ nyelvei*. Akadémiai Kiadó, 1999) még kb. 800 indián nyelvet sorol fel s osztályoz törzsek és alcsoportok szerint, de olyan, amelyet legalább 100 000 ember ismer és használ, legfeljebb tíz-húsz van köztük: a *kecsua*, főleg Peruban, ahol hivatalos nyelvnek számít a spanyol mellett, s vagy 8 millióan beszélnek; a *guarani*, amelyet Paraguayban, Bolíviában, Braziliában és Argentínában mintegy 3 millió ember beszél; a *maja* nyelvtörzs, amelynek két változatát is anyanyelvként használja 7-800 000 ember Guatemalában és Mexikóban (kicse és jukaték, utóbbi a Yucatan-félszigeten), s aztán még úgy egy tucat nyelv, egyre csökkenő számban, de az indián nyelvek több mint 95 %-a a maga 10 000, 1 000 vagy 100, esetleg 5-10 beszélőjével már lényegében kiveszetteknek számít. 2000-ben Oxfordban megjelent „Elhaló hangok” (*Vanishing voices*) címmel egy megrendítő könyv, angolul; benne számos olyan fénykép látható, amely egy-egy nyelv utolsó beszélőjét örökíti meg az utókornak, pl. az indián sziú nyelvcsalád egyik ágának, a katauba sziúnak az utolsó beszélőjét is az USA Dél-Virginia államából. Vannak ilyen kihalt nyelvek a finnugor, illetve az uráli nyelvcsaládban is, pl. a *kamassz szamojéd*, amely a nyelvcsalád szamojéd ágába tartozik, s amelynek szintén ismerjük utolsó beszélőjét is (†1989, K. Z. Plotnyikova asszony, a Szaján-hegységben, Közép-Szibériában), és ilyen a vót nyelv is, de a magyar nyelv nem tartozik ezek közé. A mi nyelvünket, amely a világ nyelvei közül az e nyelvet anyanyelvükként beszélők száma alapján az első ötven közé tartozik, évezredek írásos kultúrája alapján pedig még ennél is előkelőbb hely illeti meg, ilyen veszély egyáltalán nem fenyegeti. (Lásd *Pomogáts Bélá-*

nak A magyar nyelv és az Anyanyelvi konferencia című tanulmányát: Nyelvünk és Kultúránk 2002. 4: 78.) Az azonban tagadhatatlan, hogy a globalizációnak ez a nyelvmegőelő hatása iszonytató. Az ember beleborzong, ha csak rágondol is.

5. Mint említettem ez a veszély bennünket, magyarokat nem fenyeget. De van a globalizációnak olyan ártalma is, amely bizony reánk, magyarokra is leselkedik, s amelynek elhárítására fel kell készülnünk. Sokan írnak pl. a globalizálódásnak arról a veszélyéről, amely az amerikanizálódás folyamatának egyre erősebbé válásával fenyeget. Ennek a veszélynek szemléltetésére idézek egy idegen szavakkal meglehetősen telezsúfolt, de a lényegre jól rátapintó részt a Svájcban élő neves szociológusnak, *Ankerl Gézának* egy nemrégiben megjelent könyvéből (Nyugat van, kelet nincs. Osiris Kiadó, 2000.), a 119. oldalról:

„A nem-angol anyanyelveknek a háttérbe szorítása, helyi dialektussá degradálása – a globalizmus (meg)vallásával szembeni »szektásítása« – , a világnyelv által való diszkkrét bekerítése lépésről lépésre való marginalizálással történik. Először az angol nyelv a nemzetközi kommunikáció semleges eszközének szürke bárányszőnyegében mutatkozik be. Elvben nincs mögötte semmi anglo-amerikanizmus, nem törekszik kizárólagosságra, nem avatkozik be a társadalmak belső, »lokális« életébe sem. A gyakorlat azonban azt mutatja, hogy először az elitet ragadja el, s végül pedig a mindent birtokló és eltartó, kép- és álmalkotó reklámvilág (*dream of americanism*) angolosításával a mindennapi élet szomszédságainak falait is olyan nyelvű jelrendszer tapétázza ki, amely az utca embere számára idegen, s amelynek nem ismerését az angol fonokratikus terrorja miatt pirulás nélkül be sem lehet vallani. *Mene, tekel, ufarszin!* E folyamatnak legperverzebb aspektusa az, hogy e szövegek tényleges megértését az angolszász reklámpar faltörő kosai nem is tartják szükségesnek, sőt még kívánatosnak sem. Ugyanis akárcsak a gyógyszerek rejtelmes újlatin neve, a reklámszövegek közvetlen érthetlensége – s tegyük hozzá, sokszor a mögötte megbújó együgyű gyerekeség – éppen az amerikanizmus misztifikálását szolgálja, mintha csak vulgáris ezoterizmusa egy kultúráriást rejtegetne, betudva neki minden urbánus, modern értéket. De e folyamat toxinja megbénítja az őshonos alkotókat. Az anglo-amerikait kivéve, az összes többi kultúrát extradetrónizálja. Önállóságuk elhomályosul, azonosságuk megkopik, »archiválódnak«.” Ez már – teszem hozzá – igenis veszély, mert felhívja a nyelvet!

6. E kérdés elemzésébe itt nem kívánok mélyebben belemenni. Számomra mondanom szempontjából sokkal fontosabb annak nyomatékos hangsúlyozása, hogy a magyarság mégsem csak tudósokból, gazdasági szakemberekből, bankárokból és egyéb olyan pályán tevékenykedő emberekből áll, akik számára létszükséglet a globalizáció, hanem olyanokból is, akiket ez közvetlenül nem, legfeljebb közvetve, hatásaiban érint, mégpedig nem is mindig kedvezően. Ebből pedig az következik, hogy bár a globalizáció, mint már említettem, létszükséglet, nekünk, nyelvészeknek – és orvosoknak, íróknak, tanároknak, politikusoknak, nemzetünk jövőjéért felelős értelmiségieknek – mindent el kell követnünk azért, hogy az anyanyelv s azzal együtt az anyanyelvi és anyanyelvű kultúra is ugyanolyan becsben álljon, legalább ugyanolyan támogatást és ösztönzést kapjon, mint a világgal való kapcsolatainkat erősítő idegennyelv-tudásra, az angol, illetve amerikai-angol nyelvben és kultúrában, valamint a számítógép és az internet világában való otthonosságra törekvés. Ha ez elmarad, akkor a kettős kötődés egyik összetevőjének hiányában minden nemes szándék csorbát szenved, zátonyra fut. Köztudomású, de azért leírom: a múlt év májusáig az EU-nak tizenöt tagja volt, s így, tizenöt taggal számolva dolgoztak az EU illetékes intézményei is: az **Európai Bizottság**, az **Európai Unió Tanácsa**, az **Európai Parlament**, az **Európai Központi Bank** és a többi. Igen ám, de 2004 májustól kezdve az

EU már nem a Tizenötök Uniója, hanem a Huszonötöké, hiszen attól kezdve velünk együtt tagjai – szintén új tagjai – a ciprusiak, a csehek, az észtek, a lengyelek, a lettek, a litvánok, a máltaiak, a szlovákok és a szlovének, s ez az EU működésében óriási változásokat jelent. Gondolják csak meg hallgatóim! A Tizenötök Uniója 11 hivatalos és munkanyelvet, tehát 110 nyelvkombinációt használt – ez is iszonyú feladatot jelentett a fordítónak, szinkrontolmácsoknak –, a Huszonötök Uniójának ellenben már 21 nyelvnek immár 420 kombinációját kell(ene) biztosítania! Az nagyon valószínű – s ebben bízunk is –, hogy a jövőben is, továbbra is minden EU-ország nyelve hivatalos nyelv lesz és az is marad. Ennek a törekvésnek igazolására hadd idézzek egy beszédes részletet az Európai Unió Tanácsának 2002. február 14-i határozatából: „*Minden európai nyelv kulturális értéke és méltósága egyenlő, és ezen nyelvek mindegyike szerves részét képezi az európai kultúránknak és civilizációnak.*” Az azonban biztosra vehető, sőt már most is kész tény, hogy a teljes, legszélesebb körű többnyelvűség munkanyelvi szinten nem érvényesül, mert az teljességgel megoldhatatlan. Már most vannak privilegizált munkanyelvek – köztük a legelső a sorban az angol –, s bár, ha máshol nem is, de az Európai Parlamentben minden parlamenti képviselő beszélhet a saját anyanyelvén, a tolmácsolás csak bizonyos számú nyelvre terjed ki, az ún. relényelvekre, háromra vagy négyre.

7. Mi következik ebből? Az, hogy a lehető leghamarabb és a lehető legnagyobb mértékben meg kell erősítenünk idegen nyelvi oktatásunkat, az eddiginél jóval több időt és jóval nagyobb energiát fordítva rá. Ha ezt nem tesszük, menthetetlenül mi leszünk, az-azhogy már mi vagyunk az EU sereghajtói, akik a mi belépésünkig a spanyolok voltak azáltal, hogy csak 17 %-uk tud angolul. (A többi tagország lakói 30–40–60–70–80 %-ban!) Ám – és most térek rá arra, ami a mi szempontunkból itt most lényegesebb – **az anyanyelvi oktatást és nevelést ugyanilyen módon, ugyanilyen mértékben meg kell erősíteni, mert máskülönben az anyanyelv perifériára sodródik.** Ezt a perifériára sodródást bezzeg a határon túli kollégáink nagyon is jól ismerik, hiszen sokszorosan átélheték, megtapasztalhatták. E pont összegezéséül Kodály Zoltánnak hét évtizeddel ezelőtti szavaival vallom a következőket:

Az idegen nyelvekről nem mondhatunk le. Sőt arra kell törekednünk, hogy legalább egyet minden művelt magyar tökéletesen tudjon. De használjuk fel idegen nyelvtudásunkat arra, hogy vele magyar nyelvtudásunk nyerjen, ne veszítsen.”

8. Sajnos, vannak olyan hangok is, hogy bizonyos tudományokat nem lehet vagy nem érdemes magyar nyelven művelni. Vannak olyan tudományos folyóiratok, amelyek csak idegen nyelven jelennek meg, illetőleg ezt tervezik, mondván, hogy az unióban úgylis csak az számít, ami angolul van. Nemcsak nálunk van ez így, hanem külföldön is, Európa számos országában, azokban is, amelyek már tagjai az EU-nak, de a velünk együtt készülődő új belépők közül is nem is egyben. Ez a törekvés óriási tévedésen alapul, s csak zsákutcába vezethet! Sokan azt hiszik, hogy az EU-korszakban az angol mint a legfőbb nemzetközi nyelv átveszi a nemzeti nyelvek szerepét. Dehogy is veszi, dehogy is képes átvenni! A tudományos konferenciák nemzetközi nyelvének persze már most is jól használható, újabb tíz-húsz év múlva pedig már a legtöbb szakterületen egységes tárgyalási nyelv lehet az angol, sőt további 20–30 év múlva akár egyetlen világnyelv is, de az akkor sem pótolja a nemzeti nyelveket. Bezzeg, a 18–9. század nyelvújítói nagyon jól tudták, hogy „**Minden nemzet csak a maga nyelvén lett tudós, idegenen sohasem**” (*Bessenyei György: Magyarország*), s tudja az Európai Unió mindenkori vezérkara is, amely tisztában van azzal, s ezt deklarálja is, hogy Európa kulturális gazdagságának, sokszínűségének nem egyik érdekessége, hanem alapvető és megkérdőjelezhetetlenül fontos tényezője a nyelvi sokszínűség. Az Európai Uniónak mi nem provinciális nyelven

kellünk, és nem is csak az éppen hogy kommunikálni tudás szintjén, hanem olyan nyelvvel, amelyet évezredek alatt kimunkáltunk magunknak. Ha a nyelvi hagyományainkat, nyelvi színeinket nem őrizzük meg; ha igyekszünk nem venni tudomást arról, hogy nyelvünk a szólásaival, kifejezéseivel a magyar múltnak, nemzetünk történelmének hordozója, akkor nyelvünk megmarad ugyan, de afféle pidgin hunglish lesz, amely bennünket értékünkben lefokoz, s az EU-t sem gazdagítja. A magyar nyelvben benne van az egész múltunk. Benne van a szavainkban, amelyek világosan jelzik, hogy az egyházi élet, a kereszténység, valamint az egész iskolarendszer a latin nyelvű kultúra s azok közvetítői, a latin szerzetesek révén honosodott meg nálunk (**oltár, kórus, plébános, kanonok, kápolna; iskola, kollégium, papiros, tinta, kalamáris, tábla, vakáció** stb.), a kereskedelem és az ipar szavai viszont arról árulkodnak, hogy egy sereg mesterség, iparág német mesteremberek nyomán fejlődött ki nálunk (**céh, kalmár, bognár, borbély, csaplár, kufár, kontár, pallér, pék, cégér, fortély, pléh, kohó** stb.). Benne van a szólásainkban; az olyanokban, mint **több is veszett Mohácsnál, nem enged a 48-ból, rossz fát tesz a tűzre** (a minden füstelvezető alkalmasságot nélkülöző egykori parasztházakban bizony súlyosan vétett az, aki rossz, nedves fát tett a tűzre), **a maga malmára hajtja a vizet** (ez is valóság volt; az egykori hatalmaskodók nemegyszer új medret ásatnak a pataknak, hogy annak vize az ő malmaikat szolgálja ki) stb. A felsorolt szavak már beépültek nyelvünkbe, s nem azt tették idegenné, hanem hozzáidomultak, hozzáigazodtak nyelvünkhöz, ezáltal gazdagítva bennünket. (A szólások esetében pedig természetesen nyilvánvaló, hogy azok múltunk hű tükrői; nemegyszer többet tudunk meg belőlük múltunkról, mint a történelemkönyvekből.)

Voltaképpen napjainkban sincs okunk félni a nyelvünkbe kerülő idegen szavaktól, hiszen azoknak is megvan a szerepük. Példa lehet erre az, hogy jó néhány sportág neve angol eredetiből alakult ki nálunk: **futball, tenisz, golf, krikett, bridzs** stb. De némi óvatosság mégis szükséges, mert ha idegen, jelesül angol szavak egyszerre tízezzrel kerülnek be nyelvhasználatunkba, akkor ez már annak veszélyét is magával hordozza, hogy idővel meggyengülnek nyelvünk ősi sajátosságai, pl. elvesz az a vonása, hogy szó elején nemigen tűri el a két vagy akár több mássalhangzót. Régen is kerültek be nyelvünkbe mássalhangzó-torlódásos kezdetű szavak, de e szavakat őseink idővel szinte mind a maguk képére formálták. Lásd pl. **brat > barát, groschen > garas, gloginya > galagonya** stb. Az azonban már korántsem bizonyos, hogy az idegen szavak özönvízszerű áradása ellenére is megmarad nyelvünknek ez a sajátos vonása. Éppen ezért örömmel látjuk, tapasztaljuk, hogy bizonyos nyelvújító törekvések ma is mutatkoznak, pl. éppen a sportnyelvben. A **hoki**-t többé-kevésbé felváltotta a **jégkorong**, a **squash**-t a **fallabda**, s szinte szemünk előtt játszódott le még egy érdekes sportnyelvi magyarítás. A **curling** nevű sportágra gondolok, amelynek néhány évtizede már kialakult nálunk egy kissé nehézkes magyar megfelelője, a **csúszókorong**, most azonban, alig néhány hete, a világbajnokság idején egyszer csak feltűnt a rádió- és televízióműsorokban és a műsorújságokban a **jégteke** elnevezés, amely a maga találó, kifejező voltaival alighanem el is fog terjedni.

9. Ez az a pont, amelyhez elérve szólnom kell még egy olyan kérdésről, amely az orvosi nyelvi szakkollégium hallgatóit közvetlenül is érinti. Napjainkban egyre több olyan szakember van (orvos, erdész, műszaki szakember stb.), aki érzi, hogy szükség van valamiféle szakmai nyelvújításra. Tehát nem általános nyelvújításra; nyelvünk ilyenre nem szorul rá, de egy-egy szakma, egy-egy tudományág saját nyelvújítására igen. Ha ezt nem tűzzük ki célul magunk elé, akkor ezzel vállaljuk annak kockázatát, hogy húsz vagy harminc év múlva – tehát még mindenképpen az Önök életében, sőt legjobb évtizedeikben, amikor tudásuk még, társadalmi pozíció-

jük, rangjuk *már* meglesz, bizonyos tudományágakat, beleértve az orvostudomány egynémely ágát is már egyszerűen lehetetlen lesz magyar nyelven is művelni. Márpedig ez nagy veszteség lenne mindnyájunk számára. Gondoljunk csak bele! Ha egy tudományt nem lehet magyar nyelven is művelni, akkor az a tudomány már eleve kiszorul a tudományos ismeretterjesztésből, kiszorul a magyar társadalmi életből, s csupán egy szűk szakmai réteg tolvajnyelvévé válik. Ez pedig, még tovább vizsgálva a kérdést, arra vezet, hogy maga a magyar nyelv is perifériára kerül, kiszorul a nyelvek fő sodrából. Ez az út – ahogy a 8. pont elején egyszer már leírtam, csak zsákutcába vezethet. Szívből remélem, hogy nem ez az út, nem ilyen út vár önökre. S szintén remélem: azt is érzik, hogy e téren éppen önökre, e szakkollégium hallgatóira vár egyrészt ennek másokban való tudatosítása, másrészt tevékeny rész vállalása a magyar orvosi nyelv jövőjének kimunkálásában.

10. Most, befejezésül, már csak egy évfordulót idézek emlékezetükbe. Éppen amikor beléptünk az EU-ba, akkor emlékezett meg a sajtó, a rádió és a televízió a jeles író, a nagy mesemondó, Jókai Mór halálának századik évfordulójáról. 1904. május 5-én halt meg. Nos, idén is van egy Jókai-évforduló, ugyanis Jókai 140 éve, 1865-ben a debreceni színház megnyitására írta azt a verses prológust, amelyet a nyitó előadáson felesége, Jókainé Laborfalvy Róza mondott el, s amely így kezdődik:

„Egy kincse van minden nemzetnek adva / Míg azt megőrzi híven, addig él. / E kincs neve az édes anyanyelv.”

Ezt az anyanyelvet, nemzetösszetartónkat kell megőriznünk, sőt gazdagítanunk, szakadatlanul korszerűsíteniünk, hogy a tudományokat is folyamatosan művelni lehessen ezen a nyelven, majd átadnunk gyermekeinknek, hogy aztán majd ők is továbbörökíthessék az ő utódaiknak. Ha nem csupán névleg, hanem valóban, szívünkben is magyarként akarunk élni Európában, akkor ennél nincs fontosabb teendőnk. S ha ezt mindnyájan megértjük, akkor trianoni széttagoaltság ide, Európai Unió oda, **nincs olyan hatalom, amely ezt a sokat próbált, de a nehézségeken mindig úrrá levő nemzetet, valamint ezt a csodálatos zengésű, a világ számos országában oktattott s a külföldieket is megbabonázó, elbűvölő nyelvet az elkövetkező évszázadokban vagy akár évezredekben eltörölhetné a Föld színéről!**

Grétsy László